

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

แรงจูงใจในการเข้าร่วมการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกรในตำบลท่าชัย

อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย

Motivation in the Participation of Collaborative Farming Extension of Farmers in Tha Chai,

Si Satchanalai, Skhothai

ชินกัญจน์ คำป้อ (Chinnakarn Khampo)¹ พลสรณ สุรารมย์ (Phonsaran Saranrom)²เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (Benchamas Yooprasert)³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตอ้อย (2) ความรู้เกี่ยวกับการทำการเกษตรแบบแปลงใหญ่อ้อย (3) แรงจูงใจในการเข้าร่วมการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่อ้อย และ (4) ปัญหาและข้อเสนอแนะต่อการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่อ้อย ประชากรที่ศึกษา คือ เกษตรกรผู้ผลิตอ้อยในพื้นที่ตำบลท่าชัย อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ที่ได้ขึ้นทะเบียนเกษตรกรกับสำนักงานเกษตรอำเภอศรีสัชนาลัย ในปีการผลิต 2563/64 จำนวน 788 ราย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาร์ ยามาเน ที่ความคลาดเคลื่อน 0.07 ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 163 ราย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ ผลการศึกษา พบว่า (1) เกษตรกรผู้ผลิตอ้อยส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 47.74 ปี สถานภาพสมรส จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีอาชีพหลักเป็นเกษตรกรทั้งหมด ไม่มีตำแหน่งในชุมชน ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มใด มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.74 คน มีรายได้ภาคการเกษตรเฉลี่ย 111,187.05 บาทต่อปี เกษตรกรส่วนใหญ่มีพื้นที่เป็นของตนเอง โดยมีพื้นที่ทั่วไปในการผลิตอ้อยเฉลี่ย 24.37 ไร่ ประสบการณ์ในการผลิตอ้อยเฉลี่ย 12.32 ปี แหล่งเงินทุนในการผลิตอ้อยมาจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรและทุนของตนเองเป็นส่วนใหญ่ เกษตรกรมากกว่าครึ่งจ้างรถตัดอ้อยในการเก็บเกี่ยวอ้อย รถแทรกเตอร์ รถบรรทุกอ้อยและเครื่องมือทางการเกษตรมาจากการจ้างและเช่า (2) เกษตรกรร้อยละ 49.10 มีความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่อยู่ในระดับมาก โดยมีความรู้มากที่สุดในการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มีเป้าหมายเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มปริมาณผลผลิต รองลงมาคือ การเป็นสมาชิกแปลงใหญ่จะต้องขายผลผลิตให้กับกลุ่มแปลงใหญ่เท่านั้น (3) เกษตรกรส่วนใหญ่มีแรงจูงใจในการเข้าร่วมการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ในประเด็นด้านการตลาดในระดับมาก รองลงมาจะเป็นประเด็นด้านการผลิตและการบริหารจัดการ (4) เกษตรกรมีปัญหาเกี่ยวกับส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ในระดับปานกลาง ส่วนใหญ่ในประเด็นความพร้อมในการรวมกลุ่มของเกษตรกร เงินทุนและแรงงาน การสนับสนุนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เกษตรกรให้ข้อเสนอแนะว่า เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนควรให้คำแนะนำในการจัดตั้งกลุ่มแปลงใหญ่

คำสำคัญ แรงจูงใจ แปลงใหญ่ การส่งเสริม

¹ นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช chin.chinnakarn@gmail.com² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ponsaran.sar@stou.ac.th³ รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช agashben@stou.ac.th

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

Abstract

The objectives of this research were to study (1) social and economic conditions of sugarcane production farmers (2) knowledge about sugarcane collaborative farming extension (3) motivation in the participation of sugarcane collaborative farming extension and (4) problems and suggestion on the extension of sugarcane collaborative farming extension. The population of this study was 788 sugarcane production farmers in Tha Chai sub-district, Si Satchanalai district, Sukhothai province area who had registered as farmers with Si Satchanalai district agricultural extension office in 2020/21 production year. The sample size of 163 people was determined by using Taro Yamane formula with the error value of 0.07 and simple random sampling method. Data were collected by conducting interview. Statistics used in the data analysis were such as frequency, percentage, minimum value, maximum value, mean, standard deviation, and ranking. The results of the study revealed that (1) most of the sugarcane production farmers were male with the average age of 47.74 years old age, married, completed higher secondary school education level, had the main occupation as farmer. None of them held position in the community nor were members of any group. The average member in the household was 3.74 people and the average income from the agricultural sector was 111,187.05 Baht/year. Most of the farmers had their own area with the average sugarcane production area of 24.37 Rai and had the average experience in sugarcane production of 12.32 years. The funding resources in sugarcane production mostly came from Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives and their personal funding. More than half of the farmers hired sugarcane harvester in sugarcane harvest. Tractor, sugarcane transporting truck, and agricultural tools came from hiring or rental. (2) 49.10% of farmers had knowledge about the extension of sugarcane collaborative farming extension at the high level with the highest knowledge level on the aspect of sugarcane collaborative farming extension with the target to cost reduction and increase in productivity. Second to that was the aspect that as a member of sugarcane collaborative farming extension, one must sell products to the large land plot group only. (3) Most of the farmers had motivation in the participation of sugarcane collaborative farming extension on the aspect of marketing at the high level. Second to that was on the aspect of production and management. (4) Farmers faced with the problems about the extension of sugarcane collaborative farming at the moderate level mostly on the aspect of readiness in the group formation of farmers, funding and labors, and support of related agencies. They suggested that the officers from government and private sector should give out suggestions in large land plot group establishment.

Keywords: Motivation, Collaborative farming, Extension

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

บทนำ

อ้อยเป็นพืชอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย เพราะไทยเป็นผู้ส่งออกน้ำตาลทรายรายใหญ่เป็นอันดับที่ 2 ของโลก รองจากประเทศบราซิล เป็นอุตสาหกรรมที่มีผู้เกี่ยวข้องมากมายในทุกระดับ เช่น การผลิตไฟฟ้า ไม้อัดกระดาษ เอทานอล สุรา ผลิตภัณฑ์อาหาร และอาหารสัตว์ เป็นต้น อุตสาหกรรมนี้มีส่วนช่วยสร้างงานได้มากกว่า 1 ล้านคน โดยในปัจจุบันประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกมากกว่า 11 ล้านไร่ ในปีการผลิต 2560/61 ผลิตอ้อยได้สูงกว่า 134 ล้านตัน คิดเป็นมูลค่าจากการจำหน่ายน้ำตาลไม่น้อยกว่า 200,000 ล้านบาท (เกษตรฯ เดชภูมิ และ คณะ, 2561)

จากรายงานพื้นที่ปลูกอ้อยปีการผลิต 2563/64 พบว่าจังหวัดสุโขทัยเป็นแหล่งปลูกอ้อยที่สำคัญจังหวัดหนึ่งในประเทศไทยและอ้อยเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดสุโขทัย จากการสำรวจพื้นที่เพาะปลูกอ้อย ในปีการผลิต 2563/64 โดยอาศัยข้อมูลจากดาวเทียมประกอบกับการเก็บข้อมูลทางภาคพื้นดิน พบว่า จังหวัดสุโขทัยมีพื้นที่เพาะปลูกอ้อยทั้งสิ้นจำนวน 292,153 ไร่ หรือคิดเป็น ร้อยละ 2.69 ของทั้งหมด โดยผลผลิตอ้อยของจังหวัดสุโขทัยกว่าร้อยละ 80 ส่งเข้าหีบในโรงงานน้ำตาล ประกอบกับจังหวัดสุโขทัย มีนโยบายส่งเสริมการปลูกพืชทนแล้งหรือพืชใช้น้ำน้อย เนื่องจากสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลงทำให้ส่งผลกระทบต่อรูปแบบการผลิตและพื้นที่เพาะปลูกพืชชนิดต่างๆ (สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย, 2564)

อำเภอศรีสัชนาลัยมีพื้นที่ปลูกอ้อยปีการผลิต 2563/64 จำนวน 38,475 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 13.17 ของพื้นที่ปลูกในจังหวัดสุโขทัย โดยพื้นที่ปลูกอ้อยในตำบลท่าชัยมีจำนวน 27,009 ไร่ คิดเป็น ร้อยละ 70.20 ของพื้นที่ปลูกอ้อยในพื้นที่อำเภอศรีสัชนาลัย อ้อยโรงงานถือเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของตำบลท่าชัย และอยู่ใกล้แหล่งจำหน่ายผลผลิตอ้อยโรงงาน (โรงงานน้ำตาลทิพย์สุโขทัย และโรงงานน้ำตาลไทยเอกลักษณ์) แต่จากปัญหายาเสพติดในสภาวะปัจจุบัน และปัญหาราคาสินค้าเกษตรที่มีการแข่งขันสูงและมีราคาผันผวนมาก การรวมกลุ่มกันทำการเกษตรหรือระบบการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ของกรมส่งเสริมการเกษตรจึงเป็นหนทางหนึ่งในการบรรเทาปัญหาดังกล่าว ซึ่งเน้นการลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มปริมาณผลผลิต (สำนักงานเกษตรอำเภอศรีสัชนาลัย, 2564) แรงจูงใจจึงเป็นส่วนสำคัญในการส่งเสริมให้เกษตรกรเข้าร่วมการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

ดังนั้นการศึกษาถึงแรงจูงใจในการเข้าร่วมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกรผู้ผลิตอ้อย เพื่อเป็นแนวทางการส่งเสริมการเกษตรให้มีความเหมาะสมสำหรับเกษตรกรยิ่งขึ้น นำไปสู่การพัฒนาศักยภาพการผลิตอ้อยของเกษตรกร เพื่อเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจและแก้ไขปัญหาความยากจนให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกอ้อยโรงงานต่อไป

วัตถุประสงค์

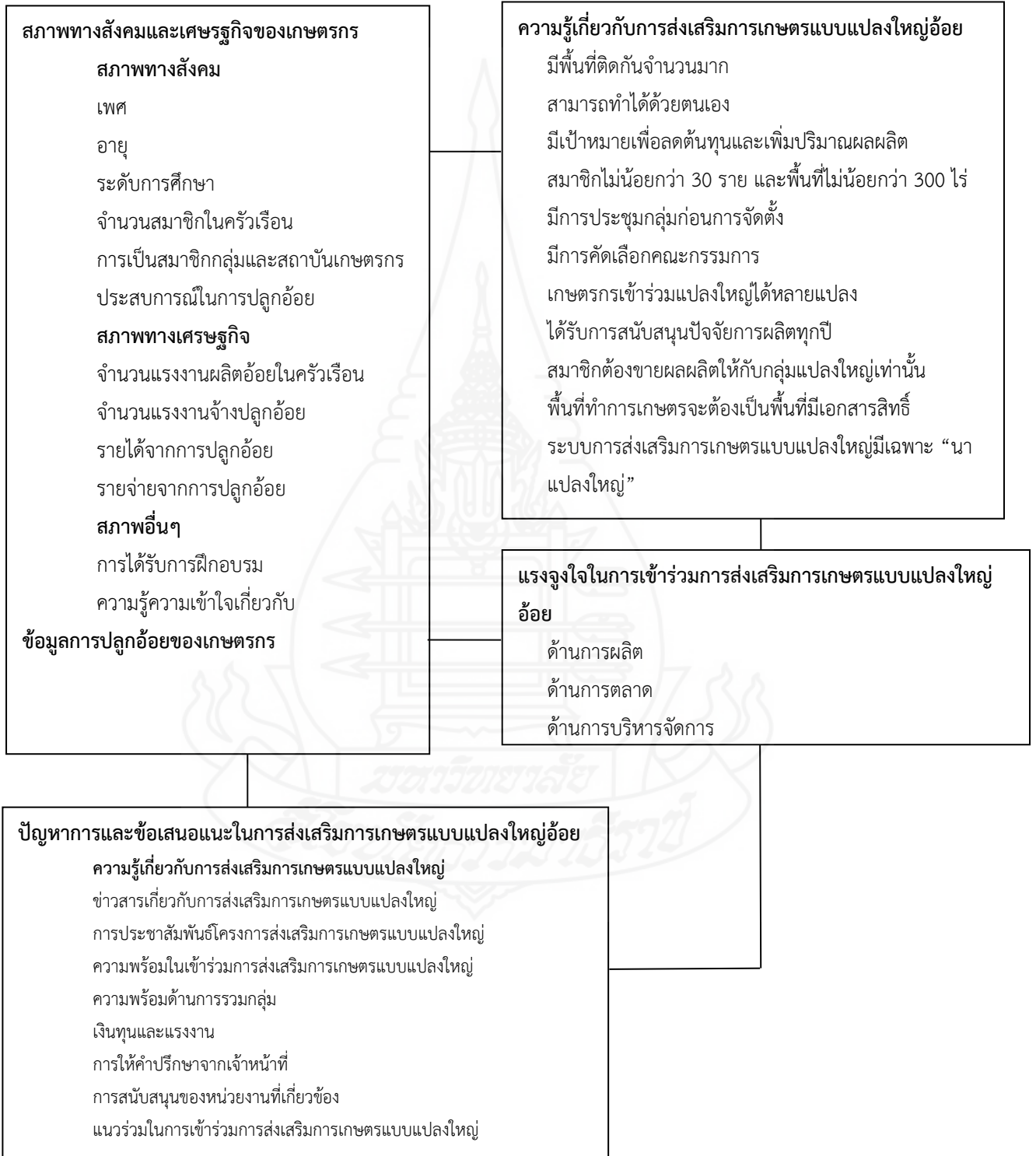
1. เพื่อศึกษาสภาพทางสังคม เศรษฐกิจและข้อมูลการปลูกอ้อยโรงงานของเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยโรงงานในพื้นที่ตำบลท่าชัย อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย
2. เพื่อศึกษาความรู้เกี่ยวกับการทำการเกษตรแบบแปลงใหญ่อ้อย
3. เพื่อศึกษาแรงจูงใจในการเข้าร่วมการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่อ้อย
4. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่อ้อย

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

กรอบแนวคิด

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ เกษตรกรผู้ปลูกอ้อยโรงงานในอำเภอศรีสำราญ จังหวัดสุโขทัย ที่ปลูกอ้อยโรงงานในปีการผลิต 2563/64 จำนวน 788 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ สูตรของ Taro Yamane (Yamane, 1973) ที่ค่าความคลาดเคลื่อน 0.07 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 163 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วยคำถามปลายเปิดและปลายปิด แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ (1) สภาพสังคม เศรษฐกิจและข้อมูลการปลูกอ้อยโรงงานของเกษตรกร (2) ความรู้เกี่ยวกับการทำการเกษตรแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกร (3) แรงจูงใจในการเข้าร่วมการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกร กำหนดเกณฑ์โดยใช้ค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ย 1.00-3.00 = น้อยที่สุด 3.01-5.00 = น้อย 5.01-7.00 = ปานกลาง 7.01-9.00 = มาก 9.01-11.00 มากที่สุด (4) ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกร วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ กำหนดเกณฑ์โดยใช้ค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ย 1.00-1.80 = น้อยที่สุด 1.81-2.60 = น้อย 2.61-3.40 = ปานกลาง 3.41-4.20 = มาก 4.21-5.00 = มากที่สุด ทดสอบแบบสัมภาษณ์โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (alpha coefficient) ตามวิธี Cronbach's alpha ได้ค่าความเชื่อถือในตอนต้นที่ 3 ได้เท่ากับ 0.764 และตอนที่ 4 ได้ค่าความเชื่อถือได้เท่ากับ 0.828

ผลการวิจัย

1. สภาพทางสังคม เศรษฐกิจและข้อมูลการปลูกอ้อยโรงงานของเกษตรกร

1.1 สภาพพื้นฐานทางสังคม เกษตรกรผู้ผลิตอ้อยมากกว่าครึ่งเป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 47.74 ปี ส่วนใหญ่สมรสแล้ว จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้งหมดมีอาชีพหลักเป็นเกษตรกร มากกว่าครึ่ง ไม่มีตำแหน่งทางสังคม ไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร

1.2 สภาพทางเศรษฐกิจ เกษตรกรผู้ผลิตอ้อยส่วนใหญ่มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.74 คน มีรายได้จากการเกษตรเฉลี่ย 111,187.05 บาทต่อปี มีรายจ่ายจากการเกษตรเฉลี่ย 41,366.91 บาทต่อปี มีภาระหนี้สินเฉลี่ย 121,564.75 บาท ส่วนใหญ่มีแหล่งเงินทุนในการผลิตอ้อยจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร มีการรับจ้างทั่วไปเป็นอาชีพเสริม มีประสบการณ์ปลูกอ้อยเฉลี่ย 12.32 ปี มีพื้นที่ปลูกเฉลี่ย 24.37 ไร่ ส่วนใหญ่มีที่ดินเป็นของตนเองและปลูกอ้อยในฤดูแล้ง เกษตรกรทั้งหมดใช้อ้อยพันธุ์ขอนแก่น โดยซื้อพันธุ์อ้อยจากเกษตรกรในพื้นที่ มากกว่าครึ่งจ้างรถตัดอ้อยและรถบรรทุกในการเก็บเกี่ยวและขนส่งผลผลิต จ้างรถแทรกเตอร์และเช่าเครื่องมือทางการเกษตร ส่วนใหญ่ซื้อปัจจัยการผลิตจากร้านค้าเอกชนในท้องถิ่น ขายผลผลิตด้วยตนเอง เกษตรกรใช้แรงงานในครัวเรือนเป็นหลักและไม่เคยเข้าร่วมการอบรมให้ความรู้เป็นส่วนใหญ่

1.3 ข้อมูลการปลูกอ้อย เกษตรกรผู้ผลิตอ้อยส่วนใหญ่มีประสบการณ์การปลูกอ้อยน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ปี มีพื้นที่ทั่วไปในการปลูกอ้อย เฉลี่ย 24.37 ไร่ มากกว่าครึ่งมีที่ดินเป็นของตนเอง ปลูกอ้อยในฤดูแล้งหรือปลายฤดูฝน ปลูกอ้อยพันธุ์ขอนแก่น ซื้อพันธุ์อ้อยจากเกษตรกรในพื้นที่ มีการจ้างรถตัดอ้อยและเช่าเครื่องมือทางการเกษตร และส่วนใหญ่ไม่เคยเข้าร่วมการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการปลูกอ้อย

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

2. ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ย่อย

เกษตรกรร้อยละ 48.8 มีความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ในระดับมาก รองลงมาร้อยละ 47.0 มีความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ในระดับปานกลาง และร้อยละ 3.7 มีความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ในระดับน้อย ปรากฏผลตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ประเมินผลความรู้ของเกษตรกรเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ $n = 163$

ความรู้ (คะแนน)	ความหมาย	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1.00-3.00	น้อยที่สุด	-	-
3.01-5.00	น้อย	6	3.7
5.01-7.00	ปานกลาง	77	47
7.01-9.00	มาก	80	48.8
9.01-11.00	มากที่สุด	-	-
ค่าต่ำสุด = 5 ค่าสูงสุด = 9 ค่าเฉลี่ย = 7.36 S.D. = 1.126			

3. แรงจูงใจในการเข้าร่วมการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ย่อย

3.1 แรงจูงใจในการเข้าร่วมการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ย่อยด้านการผลิต พบว่าในภาพรวมเกษตรกรมีแรงจูงใจในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.94) โดยประเด็นที่เกษตรกรสนใจ คือความสามารถในการเข้าถึงปัจจัยการผลิตได้ง่าย (ค่าเฉลี่ย 3.09) ประเด็นการได้รับเงินทุนสนับสนุน (ค่าเฉลี่ย 3.04) และประเด็นการได้รับการสนับสนุนในด้านปัจจัยการผลิต (ค่าเฉลี่ย 2.95)

3.2 แรงจูงใจในการเข้าร่วมการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ย่อยด้านการตลาด พบว่าในภาพรวมเกษตรกรมีแรงจูงใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.58) ในประเด็นที่เกษตรกรสนใจ คือมีแหล่งรับซื้อที่แน่นอนและราคาสูง (ค่าเฉลี่ย 3.74) ระบบขนส่งสินค้าที่เข้าถึงได้ง่าย (ค่าเฉลี่ย 3.73) และมีการสนับสนุนเงินจากโรงงานน้ำตาล (ค่าเฉลี่ย 3.47)

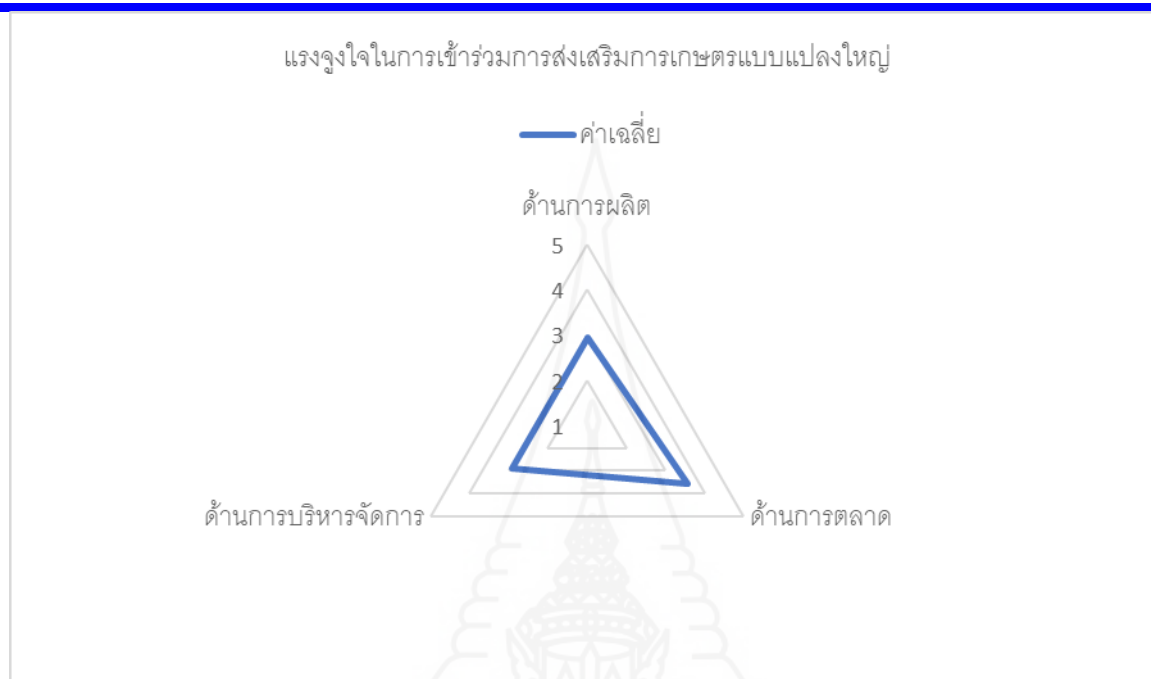
3.3 แรงจูงใจในการเข้าร่วมการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ย่อยด้านการบริหารจัดการ พบว่าในภาพรวมเกษตรกรมีแรงจูงใจในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.91) ในประเด็นที่เกษตรกรสนใจ คือมีการสนับสนุนการบริหารจัดการด้านขนส่ง (ค่าเฉลี่ย 2.98) มีการสนับสนุนการบริหารจัดการสินค้า (ค่าเฉลี่ย 2.96) และมีการใช้เครื่องมือการผลิตร่วมกัน (ค่าเฉลี่ย 2.94)

ในภาพรวมแรงจูงใจในด้านการตลาดเป็นด้านที่เกษตรกรให้ความสนใจระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.58) แรงจูงใจในด้านการผลิต (ค่าเฉลี่ย 2.94) และด้านการบริหารจัดการ (ค่าเฉลี่ย 2.91) โดยเกษตรกรให้ความสนใจในประเด็นการมีแหล่งรับซื้อที่แน่นอนและราคาสูง รองลงมาเป็นการเข้าถึงระบบขนส่งสินค้าได้ง่าย

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

ภาพที่ 1 ค่าเฉลี่ยของแรงจูงใจในการเข้าร่วมการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

4. ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

4.1 ปัญหาเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ พบว่า ปัญหาในการเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 2.88 โดยประเด็นปัญหาอันดับที่ 1 คือ ความพร้อมในการรวมกลุ่มของเกษตรกร ประเด็นปัญหาอันดับที่ 2 คือ ขาดแคลนเงินทุนและแรงงาน และประเด็นปัญหาอันดับที่ 3 คือ ขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4.2 ข้อเสนอแนะ เจ้าหน้าที่จากทั้งภาครัฐและเอกชนควรให้การสนับสนุนในการให้ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ให้คำแนะนำในการจัดกระบวนการกลุ่ม การประชุมกลุ่มและการวิเคราะห์ปัญหาของเกษตรกร ผู้ผลิตย่อย บูรณาการกับหน่วยงานภาคีเพื่อให้เกษตรกรสามารถเข้าใจถึงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

ภาพที่ 2 ค่าเฉลี่ยของปัญหาเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

จากการศึกษาแรงจูงใจในการเข้าร่วมแปลงใหญ่ของโรงงานในภาพรวมจึงสรุปได้ว่าเกษตรกรมีแรงจูงใจในการเข้าร่วมการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง จึงมีความจำเป็นในการส่งเสริมให้เกษตรกรได้เข้าถึงระบบการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องแรงจูงใจในการเข้าร่วมการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกรในตำบลท่าชัย อำเภอสรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

1. สภาพสังคม สภาพเศรษฐกิจ และข้อมูลการปลูกอ้อยของเกษตรกร

จากการศึกษาสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกอ้อย จากการวิจัยพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย สอดคล้องกับงานวิจัยของหลายคน (นิภาพร ศรีวงศ์, 2555, น.82; จีรพรรณ ขุนทองปาน 2551:113; สุชาสินี ภูจันทิก 2550: 102) ที่พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเพศชายเป็นผู้มีบทบาทหลักในการดำเนินกิจกรรมทางการเกษตร โดยเฉพาะการปลูกอ้อยที่ต้องใช้เครื่องมือและเครื่องจักรกลทางการเกษตรมาก

อายุเฉลี่ย 47.74 ปี สอดคล้องกับ มงคล ผัดผล (2539 : 104) ที่พบว่าเกษตรกรชาวไร่อ้อยส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41 -50 ปี สอดคล้องกับสุชาสินี ภูจันทิก (2550: 102) ที่พบว่าเกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 49.27 ปี สอดคล้องกับอิษฏ์ อินทรภูมิ (2553 :117) ที่พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ย 48.31 ปี อภิปรายได้ว่าเกษตรกรในพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงวัยกลางคน อาจเนื่องจากคนรุ่นใหม่ไม่สนใจการทำเกษตรส่วนใหญ่ผู้สูงอายุที่ไม่มีเครื่องมือทางการเกษตรอาจไม่มีกำลังเพียงพอในการทำอ้อย

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

สมาชิกครัวเรือน 4 คนสอดคล้องกับกุสุมา ประธานทิพย์ (2550: 101) ที่พบว่าเกษตรกรมี จำนวนสมาชิกในครอบครัว 3-4 คน อภิปรายได้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีสมาชิกในครัวเรือนไม่มากอาจสืบเนื่องมาจากเกษตรกรมีช่วงอายุอยู่ในวัยกลางคน และด้วยสภาพเศรษฐกิจทำให้ความเป็นอยู่ไม่ได้เป็นครอบครัวใหญ่

เกษตรกรมีประสบการณ์ในการปลูกอ้อยเฉลี่ย 12.32 ปีใกล้เคียงกับ สุราสินี ภูจันทร์ (2550: 102) ที่พบว่าเกษตรกรมีประสบการณ์การปลูกอ้อยเฉลี่ย 10.17 ปี อภิปรายได้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่อาจปลูกอ้อยเป็นอาชีพหลักมาเป็นเวลานานเนื่องจากการมีที่ดินไม่มากและมีรายได้ที่ค่อนข้างมันคง

เกษตรกรมีพื้นที่ในการปลูกอ้อยโดยเฉลี่ย 24.37 ไร่ ทั้งหมดมีพื้นที่ถือครองเป็นของตนเอง สอดคล้องกับ พรพิศ ตริสสอน (2558, น.48) พบว่าเกษตรกรมีพื้นที่ในการปลูกอ้อยโดยเฉลี่ย 17.05 ไร่ เกษตรกรผู้ปลูกอ้อยโรงงานทั้งหมด(ร้อยละ 100.0) มีพื้นที่ถือครองเป็นของตนเองมีพื้นที่เพาะปลูกอ้อยเป็นของตนเอง อาจเป็นไปได้ว่าการปลูกอ้อยต้องใช้ต้นทุนการผลิตที่ค่อนข้างสูงแต่มีผลตอบแทนคุ้มค่าเกษตรกรจึงมีการขยายพื้นที่การผลิตให้มากขึ้น

เกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกอ้อยโรงงานในช่วงฤดูแล้ง (ตุลาคม –ธันวาคม) สอดคล้องกับ วิรมณ ปรางทอง (2556, น.125) ที่พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่จะปลูกอ้อยปลายฝนซึ่งเป็นช่วงฤดูการเก็บเกี่ยวข้าวนาปี ใกล้จะเสร็จแล้วจึงเป็นช่วงที่เกษตรกรมีเวลาทำการปลูกอ้อย และเป็นช่วงที่ดินยังมีความชื้นอยู่บ้างจึงนิยมปลูกอ้อยในช่วงปลายฝน

เกษตรกรกว่าร้อยละ 67.5 ไม่เคยเข้าร่วมการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการปลูกอ้อยสอดคล้องกับ สุจรรยา วงษ์พัฒน์ (2548: 119) ที่พบว่าเกษตรกรร้อยละ 63.5 ไม่เคยได้รับการฝึกอบรมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการปลูกอ้อย ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากเกษตรกรมีการส่งสมประสบการณ์การปลูกอ้อยมานาน จนเกิดความเชี่ยวชาญและสามารถปรับปรุงการผลิตให้มีประสิทธิภาพ คุ้มค่าการลงทุน เหมาะสมกับสภาพการผลิตของตนเองได้ และเกษตรกรเห็นว่าการศึกษารเรียนรู้ด้วยตนเองจากเพื่อนบ้านหรือญาติ สามารถเข้าถึงได้ง่าย สะดวก รวดเร็ว และสามารถเห็นผลเชิงประจักษ์ ในขณะที่การปลูกอ้อยนั้นเกษตรกรจะต้องมีความรู้ ความเชี่ยวชาญจึงจะประสบความสำเร็จ ดังนั้นนอกเหนือจากแหล่งความรู้เกี่ยวกับการปลูกอ้อยจากเพื่อนบ้านหรือ ญาติแล้ว แหล่งความรู้เกี่ยวกับการปลูกอ้อยอื่นๆ จึงมีความสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการฝึกอบรม และการถ่ายทอดเทคโนโลยี สอดคล้องกับอภิวัฒน์ คำสิงห์ (2555 : 84) ที่รายงานว่าการใช้นวัตกรรมเครื่องจักรกลการเกษตร และการเสริมสร้างความรู้ด้านเทคโนโลยีการเพาะปลูกและเก็บเกี่ยว จะเป็นการยกระดับคุณภาพผลผลิตและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับชาวไร่อ้อย

2 ความรู้เกี่ยวกับการทำการเกษตรแบบแปลงใหญ่

จากการศึกษาความรู้ของเกษตรกรเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ พบว่าประเด็นที่เกษตรกรมีความรู้มาก อันดับแรกคือ การส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มีเป้าหมายเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มปริมาณผลผลิต สอดคล้องกับ อรพรรณ ศรีสวัสดิ์ (2562: 113)พบว่าเกษตรกรมากกว่าร้อยละ 80 มีความรู้ในระดับมากโดยมีความรู้มากที่สุดใน 2 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นการส่งเสริม การเกษตรแปลงใหญ่ทำให้เกษตรกรสามารถลดต้นทุนการผลิตและมีผลผลิตต่อหน่วยเพิ่มขึ้น รวมทั้งผลผลิตมีคุณภาพได้มาตรฐาน และประเด็น การบริหารจัดการแปลงเพื่อให้เกษตรกรมีความสามารถในการจัดการผลิตสินค้าเกษตร ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มคุณภาพ การกำหนดมาตรฐานการผลิต เช่น GAP และ Organic เพิ่มขึ้น อภิปรายได้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีองค์ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ซึ่งอาจได้ความรู้จากหน่วยงานภาครัฐ สื่อประชาสัมพันธ์หรือหน่วยงานภาคเอกชน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

3. แรงจูงใจในการเข้าร่วมการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

จากการศึกษาแรงจูงใจในการเข้าร่วมแปลงใหญ่ของหน่วยงานด้านการตลาดของเกษตรกร พบว่าเกษตรกรมีแรงจูงใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ในประเด็นที่เกษตรกรสนใจมากที่สุด คือมีแหล่งรับซื้อที่แน่นอนและราคาสูง รองลงมา เป็นประเด็นระบบขนส่งสินค้าที่เข้าถึงได้ง่าย แตกต่างกับบรรพชน ศรีสวัสดิ์ (2562: 114) พบว่า เกษตรกรมีการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรในรูปแบบแปลงใหญ่ ในระดับมากที่สุด 2 ด้าน ได้แก่ การบริหารชุมชน ในประเด็น การกำหนดพื้นที่และเกษตรกรเป้าหมายอย่างชัดเจน การมีคณะกรรมการบริหารกลุ่มเกษตรกร กติกา กฎระเบียบของกลุ่ม มีการจัดเวทีชุมชนเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจแนวทางการดำเนินงาน และการจัดตั้งกลุ่มชาวนา ผู้บริหารจัดการศัตรูข้าว ในประเด็น การมีศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนเพื่อให้ความรู้ด้านโรค แมลงศัตรูข้าว การส่งเสริมการผลิตสารชีวภัณฑ์ป้องกันกำจัดโรคแมลงศัตรูข้าว ทดแทนและลดการใช้สารเคมี การมีแปลงพยายการศัตรูพืชเพื่อเป็นแปลงเรียนรู้และรายงานการระบาดของศัตรูพืช การบริหารจัดการศัตรูข้าวตามกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร เห็นได้ว่า การบริหารจัดการโครงการที่ชัดเจน การมีการกำหนด เป้าหมายกลุ่ม การจัดตั้งกลุ่มที่ชัดเจนส่งผลให้เกษตรกรเกิดความเชื่อมั่นต่อโครงการ

4 ปัญหาของเกษตรกรเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

ปัญหาที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเกษตรกรมีปัญหามากที่สุดในประเด็นความพร้อมในการรวมกลุ่ม สอดคล้องกับบรรพชน ศรีสวัสดิ์ (2562: 114) พบว่า เกษตรกรมีระดับปัญหาที่มีต่อระบบการส่งเสริมการเกษตรในรูปแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกรโดยมีปัญหในระดับมากจำนวน 3 ประเด็น ได้แก่ ด้านการบริหารชุมชน ในประเด็น การบริหารจัดการแปลงใหญ่ทำได้ยากเนื่องจากบริบทของพื้นที่ ด้านการจัดประชุมประธานศูนย์ข้าวชุมชน ในประเด็น เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการยังไม่ให้ความสำคัญเท่าที่ควร เช่น การไม่เข้าร่วมประชุม อภิปรายได้ว่าเกษตรกรอาจประสบปัญหาในการจัดกระบวนการกลุ่ม การให้ความร่วมมือของเกษตรกรในชุมชนหรือพื้นที่ใกล้เคียงซึ่งอาจมีบทบาทหน้าที่ที่แตกต่างกันหรืออาจจะขาดผู้นำในการรวมกลุ่ม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากการศึกษาระบบแรงจูงใจในการเข้าร่วมการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรให้ความสนใจในการตลาดและการผลิต ดังนั้นจึงควรส่งเสริมให้เกษตรกรรวมกลุ่มกันเป็นแปลงใหญ่ และสร้างเครือข่ายร่วมกับโรงงานน้ำตาล และหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมน้ำตาล ตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ เพื่อให้กลุ่มแปลงใหญ่สามารถบริหารจัดการด้านการผลิตและตลาดได้ตลอดกระบวนการ

1.2 จากการศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการเข้าร่วมการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ มีปัญหาเกี่ยวกับความพร้อมในการรวมกลุ่ม ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐและทางเอกชนสามารถให้คำแนะนำเกี่ยวกับขั้นตอนในการจัดกระบวนการกลุ่ม การประชุมกลุ่ม การดำเนินการในรูปแบบกลุ่ม เพื่อให้เกษตรกรสามารถปฏิบัติงานในรูปแบบกลุ่มได้

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ศึกษาการมีส่วนร่วมในการรวมกลุ่มของเกษตรกรในการดำเนินกิจกรรมด้านเกษตรร่วมกันเพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมการรวมกลุ่มเป็นแปลงใหญ่

เอกสารอ้างอิง

กุสุมา ประธานทิพย์ (2550) “ความสัมพันธ์ของเทคโนโลยีการผลิตกับผลผลิตกล้วยใน จังหวัดนครสวรรค์”

วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง กรุงเทพฯ

เกษสุตา เดชภิมล และ คณะ. (2561). องค์ความรู้สำหรับการพัฒนาด้านอ้อย. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

จิรวรรณ ขุนทองปาน (2551) “การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของการเพาะปลูกอ้อยโรงงาน อำเภอหัวหิน

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” การศึกษาค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

นิภาพร ศรีวงษ์ (2555) “ผลกระทบต่อสุขภาพจากการทำไร่อ้อยของเกษตรกรของเกษตรกรชาวไร่อ้อย ตำบลลูกแก้ว

อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น ขอนแก่น

ปฐวิทย์ วงศ์รัตนธรรม (2564, 20 มิถุนายน) เกษตรอำเภอศรีสัชนาลัย สัมภาษณ์โดย

ชินกาญจน์ คำป้อ สำนักงานเกษตรอำเภอศรีสัชนาลัย

พรพิศ ตรีสอน (2558) “ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจปลูกอ้อยโรงงานของเกษตรกร ในตำบลหนองใหญ่

อำเภอโพธารอง จังหวัดร้อยเอ็ด” วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร

สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

มงคล ผัดผล (2539) “ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าเป็นสมาชิกสมาคมชาวไร่อ้อยของเกษตรกรชาวไร่อ้อย อำเภอเกาะคา

จังหวัดลำปาง” การค้นคว้าแบบอิสระวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

วิรมน ปรางทอง (2555) “ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจปลูกอ้อยโรงงานในอำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย”

วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี

สุจรรยา วงษ์พัฒน์ (2548) “ความต้องการส่งเสริมและบริการของชาวไร่อ้อยในจังหวัดขอนแก่น”

วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น

สุธาสินี ภู่อ้นทิก (2550) “สิ่งจูงใจในการผลิตอ้อยโรงงานของเกษตรกรในอำเภอสี่คิ้ว จังหวัดนครราชสีมา”

วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย. (2564). รายงานสถานการณ์การปลูกอ้อยปีการผลิต 2563/64. กรุงเทพฯ

อภิวัฒน์ คำสิงห์ (2555) “น้ำตาลไทยเอกลักษณ์ (KTIS) จับมือจอห์น เดียร์ ทุ่ม 500 ล้าน พัฒนาคุณภาพชีวิตชาวไร่อ้อย”

เทคโนโลยีชาวบ้าน 24, 535 กันยายน : 84

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

อิษฏ์ อินทรภูมิ (2553) “ความพึงพอใจของเกษตรกรชาวไร่อ้อยในจังหวัดขอนแก่นที่มีต่อการดำเนินงานและบริหารของ
สมาคมชาวไร่อ้อยอีสานกลาง” วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

อรพรรณ ศรีสวัสดิ์ (2562) “การตัดสินใจเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรในรูปแบบนาแปลงใหญ่ของเกษตรกร
ในจังหวัดสิงห์บุรี” วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร
สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

